

İZ BIRAKAN HATIRALAR -25- SON İSTANBUL SEYAHATİM VE SÜLEYMANİYE'DE BAYRAM NAMAZI

Üç kızım ve bunlardan se-
kiz torunum var. Bunlar-
dan evli olan iki
torunumun da üç çocu-
ğu var. Çocuklarım ol-
sun, damatlarım olsun,
torunlarım olsun hepsi
beni hoş tutmaya çalışır-
lar. Allah hepsinden razı
olsun. Son İstanbul se-
yahatimde bir hayli ra-
hatsızdım, yürümekte
zorluk çekiyordum. Bu-
radaki evlatlarım yuka-
rıya merdivenle inip-çık-
masın, diye odalarını bana verdi-
ler. Üç pazar birlikte deniz kenarında
sabah kahvaltısına gittik.
Buralar gerçekten çok güzel yer-
lerdi. O günler de havalar da gü-
zel geçiyordu. Bu gidişimdeki
unutamadığım üç güzel hatırayı
nakletmek isterim.

**Dr. Mehmet
Ali UZ**

Süleymaniye'de Bayram Namazı

İstanbul'a gittiğimde Kurban
Bayramı'na on gün kadar vardı.
Bayram namazına iki gün kala İ-
stanbul'daki ortanca kızımın bü-
yük oğlu Sırrı: "Dede bu bayram,

bayram namazını Süleymaniye'de kılalım” deyince ben: “Evladım yürüyemiyorum ki nasıl gideceğim” cevabını verdim. O: “Bir çaresine bakarız” mukabelesinde bulundu.

Torunum bir tekerlekli sandalye temin etmiş ve camiye giriş için de bir gün önce keşifte bulunmuş. Tekerlekli sandalyeden inmeden camiye girilecek yerleri tespit etmiş.

Kızım Anadolu Yakası'nda Kandilli de oturuyordu. Bayram günü damadım Hilmi Bey'in arabası ile yola çıktık.

Torunum arabayı park ettiğimiz yerden itibaren beni hiç sandalyeden indirmeden caminin önüne kadar getirdi. Ben bayram namazını hemen merdivenlerin önünde kıldım. Namaza duracağımızda camii ağzına kadar dolmuştu, dışarıya taşanlar da oldu.

Manzara muhteşemdi. Camii ve çevresi erkek, kadın, çoluk çocuk bayram namazı kılmaya gelenlerle tıklım tıklımdı. İstanbul'da bayram ve cuma namazlarına kadınlar da gidiyor. Oradaki bu ihtişamdı duyduğum manevi hazzı anlatmam mümkün değil.

Namazdan sonra kenara çekildim, cemaatin çıkmasını bekledim. Daha sonra da hep birlikte caminin haziresini ziyaret ettik. Tanıdık tanımadık herkes birbiriyle selamlaşıyor, bayramlarını tebrik ediyor, genç kızlar camii avlusundaki insanlara şeker ve lokum ikram ediyorlardı.

Ben hiçbir bayramda Konya'dan ayrılmamıştım. Hayatımda ilk defa bir Kurban Bayramı'nı İstanbul'da geçiriyordum.

Yahya Kemal Beyatlı'nın şiirinde belirttiği gibi, gerçekten Süleymaniye'de bir bayram namazı ve sabahı çok başka oluyormuş. Onun bu şahane şiirini göz yaşları içerisinde bir kere daha okudum. Bu muhteşem şiirin tamamını *Akademik Sayfalar*'a almadan edemedim.

Yahya Kemal bu şiirinin bir bölümünde bu şaheser manzarayı şöyle tasvir eder.

*Ulu mâbed! Seni ancak bu sabâh anlıyorum;
Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrûrum;
Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi;
Kubben altında bu cumhûra bakarken şimdi,
Senelerden beri ru'yâda görüp özlediğim
Cedlerin mağfîret iklimine girmiş gibiyim.
Dili bir, gönlü bir, îmâmı bir insan yığını
Görüyor varlığının bir yere toplandığını;
Büyük Allâh'ı anarken bir ağızdan herkes
Nice bin dalgalı Tekbîr oluyor tek bir ses;
Yükselen bir nakaratın büyüyen velvesi,
Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi!
Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri
Dinliyor vecd ile tekrar alınan Tekbir'i
Ne kadar saf idi siması bu mu'min neferin!
Kimdi? Banisi mi, mimarı mı ulvi eserin?
Taa Malazgirt ovasından yürüyen Türkoğlu
Bu nefer miydi? Derin gözleri yaşlarla dolu...*

Billur Cam Müzesi

Bir pazar günü deniz kıyısında sabah kahvaltısından sonra, Billur Cam Müzesi'ni gezmeye gittik. Geniş bir alana kurulan müze yeri, bir vezirin çiftliği ve ahırını imiş. Ahırını restore edip müze hâline getirmişler. Bahçesinde de tavuklar, tavşanlar, tavus kuşları dolaşiyor. Osmanlı Döneminin ahırını bile muhteşem. Bir kere daha Osmanlı ile uğraşanların gözlerinin kör, kulaklarının sağır ve vicdanlarının mühürlü olduğunu düşünmeden edemedim.

Müzedeki günlük hayatta kullanılan her çeşit cam eşya sergileniyor. Müzede neler yok ki... Hayran kaldım ve diğer ev eşyalarını düşündüm. Onlar da böyle estetik ve sanat eseri idi. Kahve kavurma tavaından, el ve oturarak değirmenlerine, mutfak eşyasına, halı-kilim ve seccadeden, ahşap eşyalara kadar hepsi sanat eseri. Atalarımız camdan baston bile yapmışlar. Müzede fotoğraf çekmek yasak olduğu için görüntü alamadık. Daha sonra hayatımızın her noktasında sanat ve estetik kaybolmuş, konuşma-

mızdan kullandığımız eşyalara kadar bir estetiksizlik ve kabalık yer almış. Dili o hâle getirdiler ki güzellikten, zarafetten, kibarlıktan eser kalmadı. Şimdi herkes birbirine adı ile hitap ediyor, televizyonlarda da aynı şey yapıyor. Programa katılan muhabirler bile programcıya: “Ahmet, Mehmet, Ayşe, Fatma şimdi söz sende” diyerek konuşmasını sonlandırıyor. Hitaplarda âdetâ sız kelimesi unutuldu gibi...

Müze çıkışında bir satış yeri var. Burada yeni imal edilen küçük bazı cam eşyalar satılıyor. Biraz alışveriş yaptık. Satış yeri dışında açık havada birer çay içip dinlendik. Müzeden bu duygular içerisinde ve üzüntü ile ayrıldım.

Boğazda Tekne Gezisi

Konya'ya dönmeden bir gün önce cumartesi günü torunum Sırrı bir tekne ile anlaşmış. O gün tekne ile boğaz gezintisi yaptık. Saat 10.00'da Kandilli İskeleyi'nden hareket ettik. Teknede bizden başka kimse yoktu, Karadeniz'e doğru hareket ettik. Bir taraftan da kahvaltımızı yapıyorduk. Hava da çok güzeldi. Giderken Anadolu, dönerken de Avrupa yakasına yakın bir rotayı takip ettik. Boğaz denizden gerçekten de şahane gözüküyordu. Hele Rumeli Hisarı'nın görünüşü denizden daha bir muhteşemdi. Bu şahane geziyi tamamlayıp Kandilli İskeleyi'ne döndüğümüzde saat 12.00'yi bulmuştu. Bu geziye damadım Hilmi Bey ve torunum Raci, Erzincan civarlarında bir iş seyahatinde oldukları için katılamadılar. Bu bir aylık İstan-

bul seferimde gösterdikleri yakın ilgi dolayısıyla kızıma, damadım Hilmi Bey'e, torunlarım Visal, Raci, Sırrı ve eşi Nur Banu'ya, İstanbul'da bulunduğum sürede ziyaretime gelen torunlarım Bahadır ve Melik'e ne kadar teşekkür etsem azdır. Bana unutulmaz hatıralar yaşattılar. Dönerken onlara: “Hacı Veyiszade Hoca'mın bir sözü var, “Teşekkürüm mağcubiyetle karışık.” derdi. Ben de aynı sözü tekrar ediyorum, dedim. Allah hepsinden razı olsun, dünya ve ahret saadeti versin.

Prof. Dr.
Saim
SAKAOĞLU

İLK ÖDÜLÜMÜ KAYSERİLİLERDEN ALIYORUM

Ödül, ödül... Son yıllarda dillerden düşmeyen bir kelime... Her yıl onlarca dağıtılan ödüller... Bu ödüllerin nasıl dağıtıldığı konusunu basının dedikodu sayfalarına bırakarak kelimenin anlamına geçiverelim.

Bu tür kelimeler için başvuracağımız ilk kaynak Türk Dil Kurumu'nun *Türkçe Sözlük*'üdür. Orada yeterli cevabı bulabiliriz. Etraflı bilgi için daha farklı kaynaklara bakılabilir. İşte TDK'den alınan iki bilgi:

Ödül: 1. Bir başarı karşılığında verilen armağan, mükâfat, 2. Bir iyiliğe karşılık olarak verilen armağan, mükâfat. (*Türkçe Sözlük*, 10. bs, Ankara 2005, 1530-1531).

Ödül almak: Herhangi bir başarı karşısında armağana layık görülme (*Türkçe Sözlük*, 1531).

Bu konuda kırk yıl önce yayımladığımız bir yazımızı da hatırlatmak isteriz: "Sazımın Telinden: Ödül'e MÖdül'e Dair", *Millî Eğitim ve Kültür*, 4 (14), Mart 1982, 63-70. Çok ilgi çekici bilgi ve örneklerin yer aldığı bu yazımızı meraklıları için tavsiye ederiz.

Sözümüzü bizim aldığımız, daha doğrusu layık bulunduğumuz ödüllere getirmek istiyoruz. Ödül kavramıyla tanışmamızın başlangıcını 1950'li yılların ortalarına kadar götürebiliriz. Bir kaynak eserdeki şu satırları ilginize sunmak isteriz.

Merhum öğretmen. çevirmen, oyun yazarı ve edebiyat tarihçisi Behçet Necatigil (16 Nisan 1916-13 Aralık 1979, İstanbul) ilk baskısı 1960 yılında yapılan Edebiyatımız-

da İsimler Sözlüğü'nün sonuna bir de "Edebiyat Armağan ve Ödülleri" bölümü eklemiştir. (Şu anda elimizin altındaki 'gözden geçirilmiş' dördüncü baskısının tarihi 1967'dir.) Anılan bölümde üç ünlü kurum ve yayınevinin bu alandaki etkinlikleri şu başlıklar altında verilmektedir:

Sait Faik Hikâye Armağanı (İlk armağanın veriliş tarihi 1955),

Türk Dil Kurumu Ödülleri (İlk ödülün veriliş tarihi 1955),

Yeditepe Şiir Armağanı (İlk ödülün veriliş tarihi 1955).

İlerleyen yıllarda bu armağan ve ödüllere layık bulunan eserlerin önemli bir bölümünü okuduğumu da hatırlatmak isterim.

***

İlk ödülümeye layık bulunuşumun hikâyesini net olarak hatırlamıyorum. Bu layık bulunma bir mektupla mı bildirilmişti yoksa bir telefonla mı? Hatırlayana aşk olsun. Aradan kırk yıl geçmiş, hatırlayabilirsiniz hatırlayınız. Hem hayatınızın ilk ödülüne layık bulunuyorsunuz, hem de ödülün bildirilme yolunu hatırlayamıyorsunuz!

Meğer Kayseri Sanatçılar Derneği (KASD) iki yıldan beri bu ödülü dağıtıyormuş. 1982'nin ödülleri den biri de bize uygun görülmüş. Günümüzde atlayıp Kayseri yollarına düşüyoruz..

Ödül töreni 16 Nisan 1982 gecesi Kayseri Şehir Tiyatrosu Salonu'nda gerçekleştirildi. Muhteşem bir toplantı olmuştu. Salon tıklım tıklım dolmuştu. İşte o toplantıda ödül alanlar:

Cemil Meriç, inceleme,
Mehmet Çınarlı, aruzu en iyi

kullanan şair,

Bahattin Karakoç, yılın şairi,
Sevinç Çokum, yılın hikâyecisi,
Durali Yılmaz, yılın romancısı,
Mustafa Ruhi Şirin, çocuk ede-

biyatı,

Saim Sakaoğlu, yılın halk bili-
mi araştırmacısı dallarında ödül almış-
lardı.

Bu yedi addan Sayın Çınarlı An-
kara'dan, Sayın Karakoç Kahraman-
maraş'tan geliyorlardı. En uzaktan
gelen ben Sakaoğlu ise ta Erzu-
rum'dan yola çıkıyordum. Öbür ad-
ların geliş yerleri ise İstanbul idi.

O toplantıdan sonra; Cemil Me-
riç, Sevinç Çokum ve Durali Yılmaz
ile hiç karşılaşmadık. Mehmet Çı-
narlı ile Bahattin Karakoç'u, Selçuk
Üniversitesi'nde düzenlediğimiz Şa-
irler Gecesi'ne davet etmiştik ve
gelmişlerdi. Ayrıca her ikisi ile de
farklı ortamlarda görüşmüşlüğü-
müz de vardır. M. Ruhi Şirin ile daha
çok yazıştık, bu arada bazı bilim
toplantılarında da görüşmüşlüğü-
müz vardır.

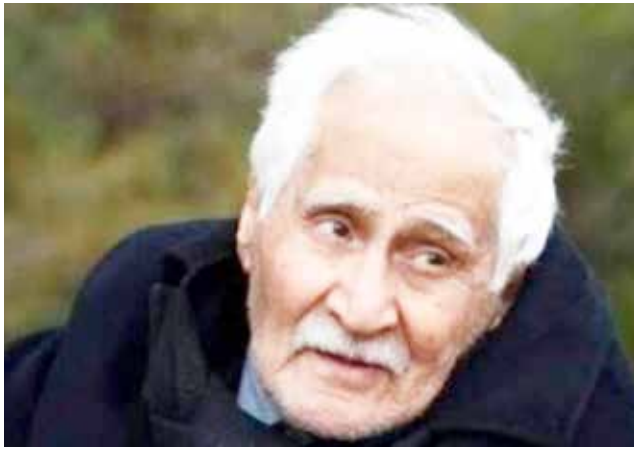
Toplantıda bütün ödül sahipleri

ayrı ayrı sahneye davet edilmiş ve
biri konuşma yapmışlardı. Gece-
nin en ilgi ödül sahibi elbette Cemil
Meriç idi. Ancak Mehmet Çınarlı ise
benim günlümde de ön sıralarda yer
alanlardan idi.

O geceki bir konuşmanın Türk
kültür hayatında açtığı bir tartışma
ise yıllar boyunca değişik ortamlar-
da tartışılıp durmuştu. Biz bu geliş-
meleri özetleyen bir yazıyı da oku-
yucularımızla paylaşmak isteriz:
Ümit Fehmi Sorgunlu, "Cemil Me-
riç'in Kayseri Serüveni", *Boğaziçi*,
Kasım 1985. Ayrıca şu kaynağı da
arayabilirsiniz: sanatalemi.net.

Bu listede adları yer alan ve ödü-
le layık bulunanlardan üçü aramız-
da değiller: Cemil Meriç, Mehmet
Çınarlı ve Bahattin Karakoç.

Bu üç ad ile ilgili olarak genel
ağda fotoğraf ararken ilk iki mer-
hum için uygun fotoğraf bulamadık
veya kopyalayıp masa üstüne ata-
madık. Ancak hemşerimiz Mehmet
Çınarlı emekli oluncaya kadar Ana-
yasa Mahkemesi Üyesi olarak görev
yapmıştı. İlgili maddeye girince bü-

Bahattin Karakoç

tün önceki üyeler arasında Mehmet Bey'i de buldum. Ve gördüm ki kendilerinin tam adı Mehmet Nuri imiş. Kullanacağımız fotoğrafı oradan alıp sunuyoruz.

Mehmet Bey benim en çok sevdiğim şairlerin başında gelmektedir. Özellikle memleketi olan Ermenek'i anlattığı şiirleri son derece duygusaldır. *Asmalar Altında Doğdum* adlı şiirinin ilk iki beytini alarak kendisini anmak istedik.

Asmalar altında doğdum, ceviz dalında büyüdüm,

Tekerlek izi görmemiş dağ yollarında yürüdüm.

Sincaplar cebimde uyur, kuşlar omzuma konardı,

Uçsuz bucaksız bağlarda soğuk sular çağıldardı.

***

Söz, layık bulunduğumuz ilk ödülümüzden açılmışken daha sonrakileri hatırlatmamak olmaz, onları da alınış sırasıyla sizlere sunmak istiyoruz. Bu arada ödül mahiyetinde olan, 'İhtiram Beratı' 'Şükran Beratı', 'Takdir', 'Teşekkür' vb. de bu listeye alınmıştır. İşte o güzel liste:

a. Kayseri Sanatçılar Derneğince "Yılın Folklorcusu Ödülü" (1982),

b. Folklor Araştırmaları Kurumu tarafından "İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü" (1985),

c. Tarsus Belediyesince "Karaca Oğlan Ödülü" (2004),

ç. Meram Rotary Derneğince "Meslek Hizmet Ödülü" (2005-2006),

d. Motif Halk Oyunları Eğitim ve Öğretim Vakfınca "Halk Bilim Hizmet Ödülü" (2006),

e. UNİMA Türkiye Milli Merkezince "Yılın Bilim Adamı Ödülü" (2007),

f. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesince "Saniye Can Türk Halk Kültürüne Hizmet Ödülü" (2007),

g. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından "Şükran Beratı" (2006),

ğ. Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi'nce "İhtiram Beratı" (15 Mark 2009);

h. Kültür ve Turizm Bakanlığınca "Teşekkür";

ı. Türk Dil Kurumunda düzenlenen özel bir törende takdim edilen "Takdir" (12 Temmuz 2012);

i. İLESAM "2012 Şeref Ödülü" (31 Mayıs 2013)

j. İstanbul Sanat Kültür Araştırmaları Derneği (ESKADER)'nin 2013 Türk Halk Edebiyatı Ödülü (26 Nisan 2014)

k. Türk Dünyası Kültür Başkenti Eskişehir'de her ülkeden bir kişiye verilen, "Türk Dünyası Bilim Kültür ve Sanat Ödülü" (20 Mart 2014).

l. 1986 yılında İstanbul'da kurulan MOTİF VAKFI, 2015 yılında bir ödül başlatmıştır: ANI ÖDÜLÜ. Bu ödülün ilki, 06 Eylül 2015 tarihinde Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Vakıf tarafından başlatılan ikinci dönem Yaz Okulu'nun açılış gününde, Prof. Sakaoğlu'na verilmiştir.

m. Uzun bir aradan sonra, belki de ömrümün son ödülünü aldım. Kırgızistan Tınstanov Adındaki Isık Göl Devlet Üniversitesi tarafından, 22 Aralık 2018 Cumartesi günü saat 10.30'da Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Konferans Salonu'nda düzenlenen bir törenle ödülümü Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'un elinden aldım. Ödülün genel

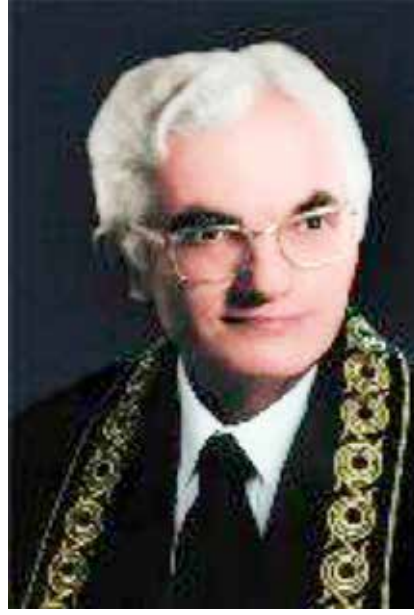
Cemil Meriç

adı, MANASIN MİRASÇILARI: TÜRK DÜNYASI KÜLTÜRÜNE HİZMET ÖDÜLÜ idi. Ödülün ortak sayısı oldukça fazla idi. Bir kısmının ki Kırgızistan'daki toplantıda verilmiş. Gelemeyenlerinki ise adreslerine gönderilecek.

n. Valeh Hacılar Uluslararası Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Vakfı / Valeh Hacılar International Scientific and Cultural Research Foundation'ın Türk Dünyası Hizmet Ödülü / 2020 Yılı Türk Dünyası Hizmet Ödülü; Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun ve Prof. Dr. Öcal Oğuz ile birlikte bize verilmiştir. Belgemizde, Vakıf Başkanı Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz'ın imzası bulunmaktadır.

Bir de sonucunda ödül mahiyetinde bir derecenin veya bir armağanın sahibi olduğunuz yarışmalar vardır. Bizim de böyle birkaç yarışmaya katılmışlığım vardır. Yeri gelmişken, onların boynu bükük kalmasını düşüncesiyle o kısa listeyi de sunuyoruz:

Bu güne kadar katıldığımız dört yarışmanın üçünde birinciliğe layık

Emekli Anayasa Mahkemesi Üyesi, Ermenekli şair büyüğümüz merhum Mehmet Nuri Çınarlı (Ermenek 1925 - Ankara 19 Ağustos 1999)

bulunurken sonucunda ise birinciliği üç katılımcıyla paylaşmışızdır.

a. "Tercüman 1001 Temel Eser Kitap Tanıtması", 1973.

b. "Tercüman gazetesinin *Atatürk ve Türkçe* konulu eser yarışması", 1981.

c. Türkiye İş Bankası'nın, 1990 yılı "Sosyal Bilimler/Halk Edebiyatı Büyük Ödülü", 1990,

ç. Elginkan Vakfının "2008 yılı, Türk Kültürünü Araştırma Ödülü".

Not: Bu ödüllerimizden ötürü, bağlı bulunduğumuz kurumlarımızdan herhangi bir kutlama yazısı almadığımızı da özellikle belirtmek isteriz.

Bu yaşımızdan sonra herhangi bir yarışmaya girme gibi bir niyetimiz yoktur. Ancak hâlâ çalıştığımız farkına varıp bize bir ödül daha vermek isteyenlere de 'hayır' diyemeyiz, yeter ki bizim alanımızla ilgili olsun..

KÂMİL UĞURLU VE ARİF AĞA'NIN TUZ DEĞİRMENİ ÜZERİNE...

*Anlatır anlatır bunu anlatırdı
O benim yaşımdayken
Ben yedi yaşındayken
Anlattığı Diyarbakır'dı.
Yanında ben, sağ yanımızda Göksu,
O, Göksu'ya Dicle diye bakardı.
Bazen gözleri yağmur bulutu,
Elleriyle şimşek çakardı
Arada bir de gülerdi,
Neden gülerdi bilmem...⁽¹⁾*

Kâmil Uğurlu -hocam, ağabeyim- bir söz ve yazı ustası. Güzel Türkçemizin bir ağza ne denli yakıştığını yaşarsınız onu dinlerken. Zira bin yıllık kültür ve irfanımızın usaresi Aladağ balı nefasetinde akar ağzından. Kalemnin de zihnine ve ağzına muhalefeti muhaldir elbette. Onu dinlerken de onun yazdıklarını okurken de zaman durur, hissetmezsiniz onu hiç. İlk görüşte gözlerin yılacağı cesametteki Arif Ağa'nın Tuz Değirmeni⁽²⁾ de aynı minvalde...

Hatırat türündeki kitabını “Bu kitap bir ailenin öyküsüdür. Anadolu'nun ortasında birçok benzerinin bulunduğu bir

aile...” cümleleriyle okuyucuya sunan Kâmil Uğurlu ağabey, devamında “Bu alışılmadık ailenin öyküsü, reisleri Arif Çavuş ekseinde anlatıldı.” (s. 9) cümlesiyle sürdürüyor takdimini. Mezkûr cümlelerdeki “öykü” ifadesini “tarih” diye okumak da mümkün. Bu itibarla bu kitap aynı zamanda Aladağ nahiyesinin Dülgerler köyünün⁽³⁾ yanı sıra Karaman ve Konya'nın, Uğurlu ailesinin kahramanı olduğu, mahallî tarihleridir.

Geçmişte takvimin pek yaygın olmadığı zamanlarda Anadolu kültüründe -özellikle analar arasında- çocukların doğum tarihleri halk takvimi yahut önemli vakalarla ilişkilendirilirdi. (Mesela bu fakir koyunların kuzulama mevsiminde dünyaya gözlerini açmıştır.) Kâmil Uğurlu ağabeyin kitabının başında yer verdiği “Tarih Sıralaması”nda aile fertlerine ait önemli tarihleri Türk tarihinin önemli vakalarıyla ilişkilendirmesi fakire bu eski halk âdetini hatırlattı. Tarih sıralaması (kronoloji) 1759 ila 2009 arasında tam iki buçuk asrı kapsı-

(1) Kâmil UĞURLU, “Arif Çavuş”, *Gölgeli Sokağın Şiirleri / Bütün Şiirleri 1*, Konya: Çizgi Kitabevi, s. 99.

(2) Kâmil UĞURLU, *Arif Ağa'nın Tuz Değirmeni / Bir Türkmen Ailesinin Sıradışı Öyküsü*, İstanbul: TEDEV Yay., 2021, 550 s.

(3) Ne yazık ki günümüzde il ve ilçe kavramlarından gayrisi -tarihî, kültürel, sosyolojik, psikolojik, vb. olarak tartışılmadan- mahalle kavramıyla eşitleniverdi.

yor. Yeri gelmişken bazı ilgi çekici tarih eşleşmelerini burada zikretmek istiyorum. Söz gelimi Arif Ağa'nın babası, Kâmil ağabeyin dedesi Hakkı Ağa ilk Meclis-i Mebusan'ın açıldığı yıl (1877) doğmuş. Arif Ağa, Cumhuriyetimizin kurulduğu yıl (1923) askerliğini tamamlamış. Ağabeyi İsmail, II. Dünya Savaşı'nın koptuğu yılda (1939) dünyaya gözlerini açmış. Kâmil ağabey, Cumhuriyet Dönemi tarihimizin en kara yılı olan 1960'ta yüksek tahsile başlamış... (s. 16-21)

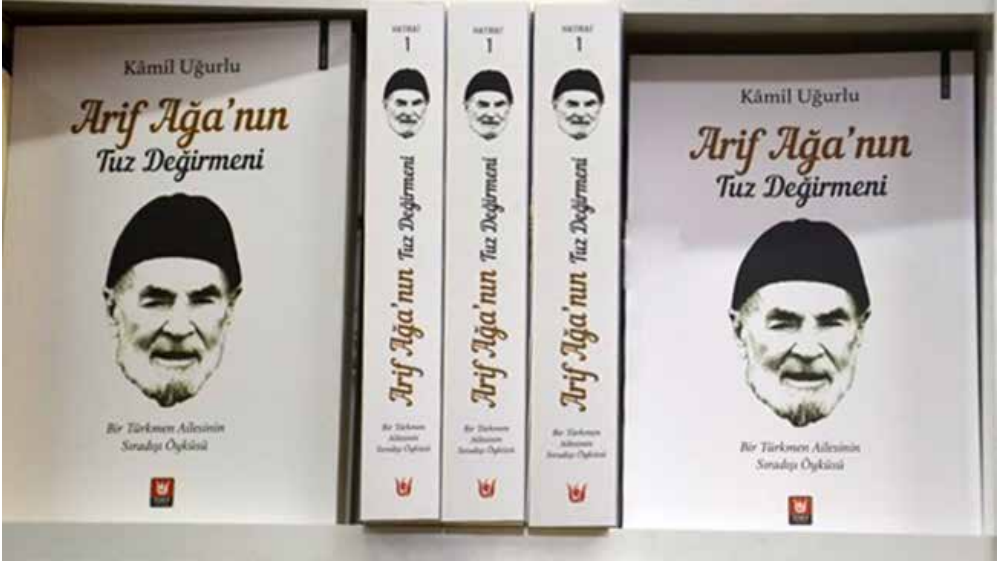
Kâmil Uğurlu ağabey -her hâliyle- haza çelebi bir insandır. Onun bu meziyetinin genlerinden geldiğini de kitabı sayesinde öğrendim (s. 107). Onun, yeri geldikçe serdettiği "ışığı dinlendirmek, sırlamak, aşk olsun, lokma ..." gibi Mevlevi tabirleri Ateş-baz ocağında pişmiş bir genin tezahürü imiş meğersse. Söz kelime ve deyimlerden açılmışken o, kitabında mahallî ağza dair bilgilerin yanı sıra söz dağarcığından da numuneler dillendirir: tavsamak, yönet, eliyönet, kayıt görmek, kalın bozmak, çıtlık, ebe, cice, ini, sızgıç, tay geldi, kavas, örelenmek; dar sokaklarda bol bıçaklara rastlamak, soğuk yüzünü görmek, vurgunu yeğün gelmek... gibi.

Kitapta ailenin, önce Karaman, ardından Konya yıllarının anlatıldığı bölümler o dönemin ilçe Karaman'ı ile vilayeti Konya'nın çalışma hayatına, eğitim

Kâmil Uğurlu

tarihine, evlerine, insanlarına, kültürüne, ağzına, folkloruna, âdetlerine... dair canlı tablolar çizer. Bu canlı tablolar, zengin bir hayal gücüyle söz ve çizgideki sanatkârlığın tezahürleridir. Tıpkı ailenin Konya'daki ikinci evinin semti olan Kanlıgöl'ün anlatıldığı satırlar gibi. "... Şekilsiz ve iri mezar taşları, başka dünyalardan getirilmiş, etrafı kerpiç duvarlar ve iğde ağaçlarıyla çevrilmiş bu meydana, usta ve çılgın bir mimarın elleriyle yerleştirilmiş, dev dekorlar olarak çocukları ürpertirdi. Güneşin batışı buradan farklı görülürdü. Sarının, kırmızının,

morun ve çivit mavisinin bin bir tonu, garip şekilli bulutların etrafına çizgiler çeker ve havada olağanüstü seyrine doyum olmaz tablolar oluştururdu. / Sonra sihirli bir el, dakikalar içinde bu şaheseri siler, yok eder, arkasından daha başka bir tabloyu boyamaya başlardı. Birkaç dakika içinde bu da yerini başka bir harikaya bırakırdı.”... (s. 276-277) Bu sayfaların hemen akabinde Konya Lisesini anlattığı sayfalarda ise ekmeğini yediği mesleğini ve hocalığını konuşturur Kâmil ağabey. (s. 278)

Mimar Kâmil Uğurlu'nun da kahramanları arasında bulunduğundan, mezkûr kitapta Konya'daki kentleşmenin miladına dair çok önemli bilgiler de yer alır. Bu milat, merhum Belediye Başkanı A. Hilmi Nalçacı'nın hayata geçirdiği ve kendi adıyla anılan Nalçacı Projesi'dir. Merhum Nalçacı, şehrin tarihî merkezi çevresinde yoğunlaşan

yapılaşmanın zaman içinde, içinden çıkılmaz problemler getireceğini görmüş ve ilk icraatı olarak bir imar planı sağlamak olmuştur. Bu plan yeni yapılaşmayı, Parsana denilen bu bölgeye kaydırmaktaydı. Belediye, plana uygun olarak, bu alanı işlemiş, alt yapıyı sağlamıştı. O zamanlar bu projeye soğuk bakan Konyalılar, bu projenin Konya için önemini ancak belediye başkanlarının bir trafik kazası sonucu zamansız ölümü sonrasında kavradılar (s. 395-396). Şehirde Nalçacı'yla başlayan modern yapılaşma şehrin kuzeyi istikametinde dalga dalga gelişti. Ne var ki bu projenin Konya'nın iklimine tesir eden bir kusuru vardı. Şehrin dumanlı sanayi bölgesi de aynı yönde planlandığı için sanayinin zehirli kara bulutları sürekli şehrin üzerine çörekleniyordu. Mesele geç fark edildi ve geriye dönüş mümkün olmadı (s. 402).

Sözün burasında Kâmil ağa-

beyin Konya’da hayata geçirdiği ilk uydu kent projesi olan Uğurlu Villalar’ı anmadan geçemeyeceğim. Kendisi bir ilk olan proje, bünyesinde başka ilkleri de barındırıyordu: Dupleks apartman daireleri gibi. Meraklıları, günümüzde nahoş bir imaja sahip bu konutların, proje olarak doğuşundan tamamlanışına ve günümüzdeki imajını nasıl edindiğine dair bütün safahatı kitaptan öğrenebilirler (s. 407 vd.).

Kâmil Uğurlu ağabeyin şairlik yönünü bilmeyen bir okur, okuduğu satırların pek çoğunun ancak bir şairin kaleminden çıkabileceğini tahmin etmekte gecikmez. Bu cümleden olarak şu satırlara bakar mısınız?

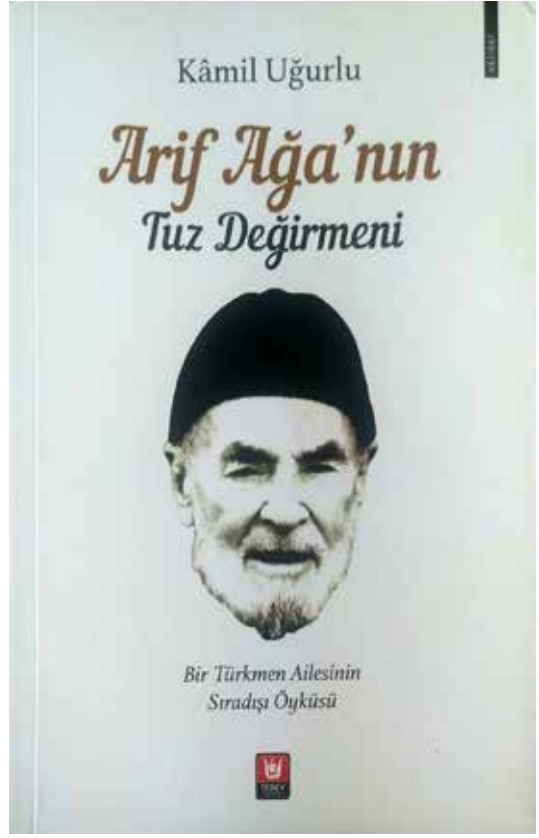
“... suratlardan taşan birkaç santimlik kıllar, o suratı, hoyrat atların çiğnediği sulak, çayırılık meralara döndürmüştü.” (s. 108)

“Dicle her zaman olduğu gibi deli-bozuk akıyordu. / Delikanlıların damarlarındaki kan gibi.” (s. 110)

“Kucağındaki bebeğiyle gencecik gelin, daha baharın ilk çiçeği bile açmadan dul kaldı. Kader hükmünü icra etti.” (s. 112)

“Artık şehirli olacaklardı ve Fatma kadın artık onlar gibi yorgunluğunu sırtına yükleyip üstüne akşamı oturtmayacaktı.” (s. 146)

“Ara sıra hızını artıran, coşan rüzgârın karıştırdığı, huzursuz ettiği yapıkların sesinde şikâ-

yetler duydular. (...) Güneş bu sessizliği fırsat bildi, yolun uzadığı, uzanıp yattığı ve bittiği ucunda sessizce söndü.” (s. 149)

Arif Ağa'nın Tuz Değirmeni; Aladağ'ın Dülgerler köyünde neşvünema bulup Karaman'a kol atan, ardından Konya'ya yurt tutan, dal budak saldıkaç yurda sığamayıp yurt dışında batı dünyasından Arap âlemine kadar yol bulan Uğurlu ailesinin hayatından kesitler sunuyor. Uğurlu ailesi bizden bir aile, bir Türkmen ailesi. Soluksuz okunma garantili bu kitabı edindiğinizde, kitabın bir sayfasında, ama bir kelime ya da deyimde, ama bir âdetde, ama acı-tatlı bir hatıradaki kendinizi bulacağımıza eminim.

Prof. Dr.
Haşim
KARPUZ

DEVŞİRME MALZEME, ASLAN HEYKELLERİ, STELLER, MEZAR TAŞLARI

Başlık bir sanat, mimarlık tarihi konusunu kapsıyor. Antik dönem yapılarına ait mimari parçalar, mezar taşları gibi mermer malzemenin daha sonraki dönemlerde kullanıldığı devşirme (spolien) malzeme oluyor. Roma yapılarına ait mimari yapı taşlarını Bizanslılar kullanmış, Bizans yapı taşlarını da Selçuklular, Osmanlılar kendi yapılarında kullanmışlardır. Tarih öğretmeni yazar hemşerim M. Akif Bal, bayramda eşinin memleketi Çumra'ya gelmiş, Hadim'e gitmişler. Gezdikleri yerlerde, köy evlerinin duvarlarında, okul bahçelerinde, mermerden işlenmiş kabartmalı taşlar, sütunlar, aslan heykelleri görmüşler. Bunların korunması ve müzeye alınması için bana telefon etti.

Bilindiği gibi Konya ve köylerinde yoğun Roma ve Bizans yerleşmeleri bulunuyor. taşlar, sü-

tunlar, sunaklar, mezar taşları (steller) evlerin duvarlarında, camilerde kullanılmıştır. Aslan heykelleri koruyucu olarak surlarda, yapıların önlerinde, mezarlıklarda kullanılmıştır. Günümüzde bu heykeller yazılı süslemeli taşlar, ilkokul bahçelerinde, belediye önünde veya meydanlarda sergileniyor. Atalarımız, eski ustalarımız, eski ustaların sanatlarına değer verdikleri için onları yapıların en görünür yerlerine yerleştirmişlerdir.

Selçuklu ve Osmanlı yapılarında en çok kullanılan mimari parçalar, sütunlar, lentolar, pencere, kapı söğeleri, yapı taşı olarak mezar taşlarıdır. Aslan heykelleri bizim dönemde de koruyucu, kahramanlık sembolü olarak yapıların önlerine, görünür yerlerine konulmuştur. Konya kalesinin kapılarında aslan heykelleri vardı. Mevlâna Kültür Merkezi'nin yerinde Aslanlı Kışla vardı. Kışlanın aslanları sonra müzeye kaldırıldı.

Şimdi size devşirme malzeme kullanılan bazı Selçuklu yapılarından söz etmek istiyorum. Bu malzemeler daha çok geç Roma, Erken Bizans yapılarından getirildiği için taşıma zorluğundan dolayı en yakın yapılarda kullanılmışlardır. buna en iyi örnek, Alâeddin Camisi, Zazadin ve Obruk Hanlarıdır.

Konya şehir merkezine en çok

Alâeddin Cami

Obruk Hanı

devşirme malzeme Alâeddin Camiinde (1220) kullanılmıştır. Harim kısmındaki sütunlar, avlu cephesindeki niş pencere dizileri ve duvarlardaki mermer taşlar. Sahip Ata Camiinin (1253) tac kapısındaki sebillerin su tekneleri kabartmalı Roma lahitleridir. Kadınhanı'ndaki Raziye Sultan Kervansarayı (1223) mermer bloklar, yazılı mezar taşlarıyla çok miktarda devşirme malzeme sahiptir.

Konya-Kayseri kervan yolu üzerinde 24 km'de yer alan Zazadin Hanı'nda mermer bloklar, mezar taşları kitabeleri ile görülmektedir. 70. kilometrede Obruk Hanı'nda yakınındaki bir yapı (kilise) kalıntısının taşlarının kullanıldığı açıkça görülür. Kervansarayın yakınındaki Bizans mezar taşları traşlanarak islami mezar taşı haline getirilmiştir. Aynı hususu İnce Minareli Medresesi'nde sergilenen Selçuklu kabartmalarında görüyoruz.

Atalarımız Selçuklu ustaları hoş görülü, eski ustaların güzel eserlerini, yapılarının en görünür yerine koymuşlardır. Buna örnek olarak Kültür Park'taki Tacül Vezir Türbesi'ni (1239) onun yakınındaki Zevle Sultan (13. yüzyıl başı) Mescidi'nin kapı lentolarını örnek verebiliriz. Kon-

Zazadin Hanı

ya'da birçok Selçuklu Osmanlı eserlerinde devşirme malzeme kullanılmıştır.

Köylerde okul bahçeleri, meydanlardaki devşirme malzemeleri, -aslan heykelleri gibi kabartmalı sanat değeri olan- nasıl koruyacağız? Bunların önemlilerini müzeye taşıyıp diğerlerini yerinde koruma yoluna gidilebilir. Okul müdürlerine veya muhtarlara teslim edebiliriz. Yoksa çalınıp birilerinin bahçesinde süs olarak kullanılırlar. Restore ettiğimiz Buzlukbaşı sarnıcının kuyu bileziği bir Bizans değirmeninden uyarlanmıştı, çalındı gitti.

Bu topraklar üzerinden birçok uygarlık gelip geçti. Hepsinin sahibi biziz ve bu mirası koruyup gelecek nesillere aktarmak zorundayız. Roma, Bizans sanat eserleri, Selçuklu, Osmanlı eserleri hepsi bizim kültür varlıklarımızdır.

Kamil
UĞURLU

MERHUMU NASIL BİLİRDİNİZ? -6-

KEMAL AĞABEY

Ilk görenler, onun önemli ve özel bir insan olduğunu hemen anlardı. Karakuru ve çelimsizdi. Uzun boylu değildi. Ama o, Tanrı'nın nadiren yarattığı değerdeki insanlardan biriydi.

Bu dünyadan Kemal Karal gibi bir azizin geçtiğini bilmek bile bir Tanrı lütfudur.

Maliye Bakanlığı'nda bürokrasinin en üst kademelerinde bulunmuştu. Gerçek bir idealist, bir ihtilâliydi. Yeni namına ne varsa, bu ülkeye onun vasıtasıyla girmişti. Meselâ şu kredi kartları. Meselâ Leasing denilen şu yaygın sistem. Liberal ekonominin şimdi pozitif sonuçlarını gördüğümüz her yenilik onun imzasını taşımaktadır.

Aklı başındaki bütün kanun ve kararnamelelerin yazarı o idi.

Ama bütün bunlara rağmen mütevazı insandı. Zaman zaman bu tevazunun gururdan mı, yoksa mahviyetten, tasavvuf neşvesinden mi geldiğini kestiremezdim. O tevazunun heykeliydi.

Ve bütün bunlara rağmen bu olağanüstü Konyalı'yı kimse tanımazdı. Çünkü o böyle isterdi.

Bu sebeptendir ki, onu ve özelliklerini bilenler çok azdır. Sadece en yakın çevresi bilirdi.

Galiba onun asıl büyüklüğü de buydu.

Yirmi yıl önceydi. Almanya'daydık. Çıkageldi. Maliye Bakanlığı müsteşarlığından ve bakan vekilliğinden henüz emekli olmuştu. Bize danışman olmuştu. Daha

önemlisi, bize yakın, ağabey olmuştu.

Çok sevinmiştik. Özellikle küçük Kutay. Çünkü ona da ağabeydi.

Sadece bize eşlik etmek için uçak biletlerini bir kenara koydu ve küçük otomobilimizin arka koltuğunu oğlumuzla paylaşmaya razı oldu. Yüzlerce kilometre yolu dakika zamanlarda geçtik.

Dünyaya hayır için gelmişti. Onun vazifesi hayırdı. Tanrı onu öyle bir yaratmıştı. Öylece yaşadı ve öylece göçtü.

Eşi, kızı ve kendisi hayatta iken bütün varlığını, hem de tamamını hayır kurumlarına bağışladı. Sevgili eşi ve kızı onu bu konuda da desteklediler. O, verdikçe mutlu oluyordu.

Ve her dostuna bunu telkin ediyordu. Kendi alacağını istemeyen Kemal ağabey, düşkünler evi için uğramadığı kapı bırakmazdı.

Bir gün kendini rahatsız hissetti, kimseyi rahatsız etmeyi düşünmedi. Bu yüzden kimseye haber vermedi, iki gün sabretti. Üçüncü gün sabredemedi.

Hastaneye kaldırdılar.

Bağırsakları düğümlenmiş ve patlamıştı. Zehirlenmişti.

Dördüncü gün göçüp gitti.

Türkiye'nin bütçesini yapan adam, beş parasız göçüp gitti. Bütün parasını ve varlığını Kızılay'a bağışladığı için hastane parasını bile ödeyemeden göçüp gitti.